

Октав Мирбо - „Дневникът на една камериерка“

Днес, 14 септември, в три часа следобед, в един мек дъждовен и сив ден заех новото си място. Дванайсетото за две години. Без да смятам, разбира се, местата, на които съм прислужвала предните години. Не бих могла да ги изброя. Какви ли не домове съм виждала, и какви хора, какви мръсни душици... И това продължава... Носех се в невероятен шемет тук и там, лашках се между домовете, в които прислужвах, и бюрата за осигуряване на работа и оттам обратно в други домове, от Булонския лес до площада на Бастилията, от Обсерваторията до Монмартър, от Терн до Гоблен, къде ли не и все не успявах да се задържа, тъй трудно се угажда на господарите днес... Да не повярваш просто.

Работата уредихме чрез обявите във вестник „Фигаро“, без да се виждам с госпожата. Задоволихме се с писма – несигурен начин, който често поднася изненади и на двете страни. Госпожата, вярно, добре си пише писмата, но те разкриват придирчив и дребнав характер... Охо! Исква обяснения, разяснения, защо това, защо онова... Не зная дали госпожата е стисната, но, както виждам, не си е развързала кесията за хартия. Доста евтиничко я е купила. Аз не съм богата, а пък съм по-взискателна. Пиша на парфюмирана розова или светлосиня хартия, която съм си набавила от бившите си господарки. Имам дори листове с гербове на графини. Това навярно я е гръмнало.

И ето ме в Нормандия, в Менил Роа. Имението на госпожата, недалеч от градчето, се нарича „Прийоре“. Това е горе-долу всичко, което зная за мястото, където ще живея занапред...

Сега изпитвам известни опасения и съжалявам донякъде, че заради едно хрумване се погребях в това затънтено провинциално кътче. Забелязах неща, които малко ме плашат, и се питам какво ли още ще ми се случи... Нищо хубаво, без съмнение, неприятности, както винаги. Печелим си само неприятности... Колко от нас успяват да си уредят живота, сиреч да се оженят за свястно момче или да пипнат някой дъртак? Всички останали тънат в несгоди, понесени от бясната вихрушка на нищетата... Но в крайна сметка нямах избор: по-добре това, отколкото нищо.

Не ме наемат за първи път в провинцията. Преди четири години се главих на едно място. О, не за дълго, и то при наистина изключителни обстоятелства. Спомням си това премеждие, сякаш бе вчера. Макар че подробностите са малко неприлични, ужасни дори, ще ми се да го разкажа... Впрочем любезно предупреждавам тези, които ще четат дневника ми, че го пиша с твърдото намерение да не премълчавам нищо нито за себе си, нито за другите. Напротив, смятам да вложа в него цялата си искреност и щом се налага, цялата грубост на живота. Не съм виновна, че душите, като ги разбулиш и оголиш, тъй силно миришат на гнило.

И така:

В едно от бюрата за намиране на работа ме спря дебела гувернантка или може би камериерка на някой си г-н Рабур от Турен. След като уточнихме условията, се разбрахме да вземем влака на еди-коя си дата в еди-колко си часа за еди-коя си гара. Така и направих.

Тъкмо предадох билета си на кондуктора и се упътих към изхода, и се озовах пред някакъв кочияш с червендалесто и начумерено лице, който ми подвижна:

– Вие да сте новата камериерка на г-н Рабур?

– Аз съм.

– Имате ли куфар?

– Имам.

– Дайте си билета за багажа и ме чакайте тук...

Той излезе на перона. Служителите веднага се разтичаха. Наричаха го с дружеска вежливост „господин Луи“. Луи намери куфара ми сред струпаните вързопи и нареди да го отнесат до една двуколка, спряла до бариерата.

– Е? Качвате ли се?

Седнах до него на капрата и потеглихме.

Кочияшът ме наблюдаваше изкосо. Аз също го изучавах. Веднага разбрах, че имам работа със селяк, недодялан селянин, неблаговъзпитан лакей, който през живота си не е виждал изискан дом. Стана ми неприятно. Обичам изтънчената прислуга. Нищо не ме влудява така, както светъл кожен панталон, полепнал по трепетни бедра. Пък и колко немарлив бе тоя Луи, без ръкавици, с широкия си костюм от евтин сиво-син вълнен плат и плоския лачен каскет, обточен с двоен лъскав ширит. Ама така де! Доста са назад в тоя край! И на всичко отгоре намусен, груб, без всъщност да е лош човек. Знам ги аз тия. Отначало се правят на интересни с новите, после всичко потръгва. Често дори потръгва по-добре, отколкото ти се иска.

Дълго не промълвихме нито дума. Той важно опъваше поводите и ловко мятеше камшика... Как да не ти е смешно! Аз достойно си давах вид, че разглеждам околността, всъщност нищо особено: полета, дървета, къщя, като навсякъде. Той забави коня, за да вземе един наклон, и ненадейно ме попита с подигравателна усмивка:

– Поне носите ли си достатъчно обувки?

– Естествено – отговорих, учудена от този въпрос ни в клин, ни в ръкав и още повече от странния тон, с който бе зададен. – Защо ме питате? Не е ли малко тъпичко това, дете ме питате, а, чичко?

Той лекичко ме смуща с лакът, хвърли ми поглед, в който се примесваха необясними за мен остра насмешка и, бога ми, непристойна веселост, и каза със смях:

– Хайде де!... Не се правете на света вода ненапита... Шегаджийка!... Голяма шегаджийка!

После цъкна с език и конят поде бързия си ход.

Бях озадачена. Какво ли значеше това? Може би нищо... Реших, че човекът си е глуповат, не знае как да приказва с жените и само това му е хрумнало като начало на разговор, който впрочем сметнах за уместно да прекъсна.

Имението на г-н Рабур беше хубаво и просторно. Кокетна къща, боядисана в зелено, окръжена от обширни, обсипани с цветя поляни и борова горичка, дъхаща на смола. Обичам селото... но, странно, то ме натъжава и приспива. Бях съвсем замаяна, когато влязох в предверието и видях гувернантката, същата, която ме нае в бюрото в Париж след куп недискретни въпроси за навниците и вкусовете ми: още тогава трябваше да се досетя какво ме чака. Но така е: какво ли не виждаме и не понасяме в тоя живот и все не си извличаме поука. Още в бюрото гувернантката не ми хареса, а тук мигновено ми стана противна с гадния си вид на стара сводница. Беше дебела жена, дебела и ниска, ниска и бухнала в жълтеникави тлъстини, с опънати, разделени на път сиви коси, с огромни люшкащи се гърди и влажни, меки, прозрачно-пихтиести ръце. Очите ѝ излъчваха злоба, хладна, умишлена и порочна злоба. Човек се червеше под спокойния ѝ жесток поглед, който се ровеше в плътта и душата.

Тя ме въведе в малък салон и веднага излезе под предлог, че отива да предупреди господина, защото господинът искал да ме види, преди да започна работа.

– Защото господинът не ви е виждал – прибави тя. – Аз ви наех, вярно, но все пак трябва да се харесате на господина...

Огледах стаята. Тук поддържаха изключителен ред и чистота. Лъснати до краен предел, намазани, полирани, медните съдове, мебелите, паркетът и вратите блестяха като огледало. И без разточителство, без тежки тъкани и разни бродерии, както в някои парижки жилища – напротив, строг разкош, обстановка на благоприлично богатство, на

охолен, порядъчен и спокоен провинциален живот. Мале, каква ли скука ме чакаше тук!...

Господинът влезе. Ей, странно човече, пък как ме развесели! Представете си дребно старче, нагласено, току-що обръснато и съвсем розово, като бебе. Изправено, живо, съблазнително, бога ми, то се движеше на подскоци като скакалче из ливадите. Поздрави ме и каза с безкрайна вежливост:

– Как се наричате, детето ми?

– Селестин, господине.

– Селестин... – повтори той. – Селестин? Хубаво име, не мога да си кривя душата... но много дълго, детето ми, много дълго... Ще ви наричам Мари, ако сте съгласна... И мило, и кратко... Пък и всичките си камериерки наричам Мари. Това ми е навик, от който не ми се ще да се отказвам... Предпочитам да се откажа от самото лице...

Тия всичките имат странната мания никога да не те наричат със собственото ти име... Мен това не ме учуди особено, вече са ме назовавали с имената едва ли не на всички светици от календара... Той настоя:

– Значи не ви е неприятно да ви казвам Мари?... Разбрахме се?

– Но да, господине...

– Хубаво момиче... приятен характер... Добре! Добре!

Каза ми всичко това шеговито, с голямо уважение, и то без да вдигне очи към мен, без да рови с разсъбличащ поглед в блузата и полите ми, както правят повечето мъже. Сякаш не ме забелязваше. От мига, в който влезе в салона, той се взираше втренчено и упорито в обувките ми.

– Имате ли други? – попита ме след кратко мълчание, през което ми се стори, че погледът му странно заблестя.

– Други имена ли, господине?

– Не, детето ми, други обувки...

И заоблизва като котка устни с острия си език.

Не отвърнах веднага. Думата „обувки“, която ми припомни безочливо присмехулното изражение на кочияша, ме слиса. Значи това все пак имаше някакъв смисъл?...

След едно още по-настойчиво запитване се принудих да отговоря, но гласът ми бе дрезгав и смутен, сякаш признавах любовен грях:

– Да, господине, имам и други...

– А лачени?

– Да, господине.

– Много... много лъскави?

– Да, господине. – Хубаво... Хубаво... А от жълта кожа?

– Нямам, господине.

– Трябва да имате... Ще ви дам.

– Благодаря, господине!

– Хубаво, хубаво... мълчи!

Обзе ме страх – в очите му засвяткаха помътени пламъци, покри ги алено було, както в любовен спазъм... Капки пот се стичаха по челото му... Очаквах да припадне и за малко не извиках и за помощ, но кризата се уталожил и след миг-два, макар че от крайчеца на устните му още се стичаше пяна, той подзе с успокоен глас:

– Няма нищо... мина... Разберете ме, детето ми... Аз съм малко особняк... На моята възраст това е позволено, не е ли така?... Ето например според мен не е прилично една жена да си лъска сама обувките, камо ли пък моите... Аз много уважавам жените, Мари, и не мога да търпя такова нещо... Затова аз ще лъскам обувките ви, обувчиците ви, милите ви обувчици... Аз ще ги поддържам... Чуйте ме внимателно... Всяка вечер, преди да си легнете, ще донасяте обувките си в спалнята ми, ще ги поставяте на

малката масичка до леглото и всяка сутрин, като дойдете да отворите прозорците, ще си ги вземате обратно.

И като забеляза огромното ми удивление, прибави:

– Хайде-хайде... не ви искам кой знае какво, в крайна сметка това е нещо съвсем естествено... И ако се държите мило... Той чевръсто измъкна от джоба си два наполеона и ми ги подаде. – Ако сте мила и послушна, често ще ви правя малки подаръчета. Гувернантката отделно ще си ви плаща заплатата всеки месец. А и аз, Мари, ще ви правя малки подаръчета, но между нас да си остане. И какво ви искам в замяна?... Хайде, не е чак толкова необичайно. Толкова ли е необичайно, боже мой?

Господинът отново се прехласваше. Говореше и говореше, а клепките му трепкаха като листенца в буря.

– Защо не казваш нищо, Мари?... Кажеш нещо... Защо не ходиш?... Походи малко, да ги видя как мърдат, как живеят... обувчиците ти...

Той коленичи, целуна обувките ми, опипа ги с трескавите си ласкави пръсти, развърза ги. И докато ги целуваше, мачкаше, милваше, говореше с умоляващ глас като разплакано дете:

– Ох, Мари... Мари... обувчиците ти... дай ми ги, веднага... веднага... веднага... Искам ги веднага... дай ми ги...

Прималяваше ми... Бях вцепенена от смайване. Не знаех дали всичко това става насън или наяве... От очите на господина се виждаше само бялото, обсипано с червени жилки. И цялата му уста плуваше в някаква пенеста лига...

Най-сетне той отнесе обувките ми в спалнята си и се затвори два часа с тях.

– Господинът ви хареса много – каза ми гувернантката, докато ме развеждаше из къщата. – Постарайте се да продължи все така... Мястото е добро...

След четири дни, когато в обичайния сутрешен час отидох да отворя прозорците в спалнята, едва не припаднах от ужас... Господинът бе мъртъв... От проснатото му насред леглото полуголо тяло лъхаше мъртвешко вцепенение. Изобщо не се бе мъчил. По завивките му не личеше безпорядък, по чаршафа нямаше ни най-малка следа от борба, от гърч и агония, от ръце, протегнати в опит да удушат Смъртта... Щях да помисля, че спи, ако лицето му не бе мораво, ужасно мораво, зловещо мораво като патладжан. И видях нещо страховито, което ме потресе повече от това лице... Господинът стискаше в зъбите си едната ми обувка, така здраво я стискаше в зъбите си, че след кошмарни и безплодни усилия бях принудена да изрежа кожата с бръснач, за да я изтръгна от тях.

Не съм светица, имала съм много мъже и от опит знам на какви безумия и мръсотии са способни... Но това на господина?... А, не! Как може все пак да съществуват такива типове? Отде изравят всички тия небивалици, след като е тъй просто, тъй хубаво да си се любиш нормално, като хората...

Надявам се, че тук няма да ми се случи такова нещо... Тук, разбира се, е съвсем различно... Но дали за добро... или за зло... Знаем ли...